

О ЖАРГОНИЗМИМА У ГОВОРУ ДЕРВЕНТЕ¹

САЖЕТАК

У овом раду приказани су механизми настанка неких жаргонских јединица у говору Дервенте, а с обзиром на сакупљену грађу, највише ријечи биће управо о именичкој суфиксацији, тачније, продуктивности и значењу појединих суфикса, с напоменама о семантичкој мотивацији појединих јединица. Грађа показује да су у жаргону младих Дервенћана заступљене и изведене и неизведене домаће или стране именице, глаголске лексеме у већини случајева страног су поријекла, адаптиране додавањем домаћег инфинитивног наставка или наставка неког другог глаголског облика, док остале врсте ријечи нису нарочито заступљене. Прикупљене лексеме приложене су у виду рјечника, а значења која су наведена за сваку јединицу јесу значења која су дали сами информатори.

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ: говор младих Дервенте, жаргонска лексика, творбени модели, семантичка мотивација.

1. Увод

Саставни дио свакодневне комуникације младих чини жаргон који настаје као резултат друштвеног раслојавања језика. Најчешће се сусреће у неформалним ситуацијама у говору млађе урбане популације, те је, према томе, „резултат дјеловања друштвених, а не примарно лингвистичких чинилаца” (Бугарски 1993: 63), будући да је детерминисан друштвеном групом која га користи. Жаргонизми као специфичан слој лексике настају најчешће промјеном значења ријечи, додавањем суфикса или префикса на основне ријечи које могу бити домаће или стране, те преузимањем готових ријечи из страних језика. Жаргонизме углавном креирају млади, мада их неријетко преузимају и од ранијих генерација. Жаргон се од стандардног језика, можда, највише разликује по томе што је изразито динамичан и креативан, што се готово увијек употребљава у неформалним ситуацијама и што је углавном карактеристичан за разговорни стил.

Прије него што се приступи анализи сакупљене грађе, треба указати на појмовно-терминолошке тешкоће с којима се истраживачи жаргонизама сусрећу приликом

¹ Овај прилог дио је магистарског рада *Говор младих Дервенће*, одбрањеног 12. 4. 2013. на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци пред комисијом у саставу проф. др Милан Драгичевић, ментор, проф. др Божо Ћорић, председник, и проф. др Биљана Бабић, члан. Циљ магистарског рада било је испитивање фонетских, акценатских и морфолошких особина овог говора, док су жаргонизми сакупљени успутно приликом испитивања наведених говорних особина.

пописивања и описивања овог слоја лексике. У предговору Андрићевог *Рјечника жаргона* наводи се да се жаргоном називају разне варијанте језика „од језика струке до језика улице” (Андрић 1976: VII). Грађа Андрићевог *Рјечника* односи се, међутим, на језик улице и управо је овај рјечник и допринио томе да се данас под жаргоном у широј јавности, па и у научним круговима подразумијева језик улице, а при том се занемарују идиоми појединих струка – банкарски жаргон, компјутерски жаргон, медицински жаргон, тј. неформална употреба стручних израза у одређеним професијама и струкама. Дакле, што се обима појма *жаргон* тиче, он се у науци о језику данас употребљава у ширим и ужим значењима, а основна подјела према проф. Р. Бугарском јесте подјела на стручни, супкултурни и омладински тип жаргона (Bugarski 2006: 13). Будући да овај рад анализира говор омладине која још нема одређеније професионално усмјерење, о језику струке не може се говорити, тако да ће овдје бити ријечи само о омладинском жаргону, који „настаје као резултат спонтаног и по правилу усменог и анонимног вербалног стваралаштва” (Bugarski 2006: 21).

У овом раду, дакле, биће приказани механизми настанка најфреквентнијих жаргонских јединица које се јављају у говору младих Дервенте, градског насеља у сјеверном дијелу Републике Српске у Босни и Херцеговини.

Најчешћи механизам управо је именичка суфиксација о којој ће, с обзиром на број примјера у расположивој грађи, бити највише ријечи, наравно, уз напомене о продуктивности и значењу појединих суфикса, те уз напомене о семантичкој мотивацији појединих јединица.

Да ли се одређена жаргонска лексика довољно усталила у овом говору или је краткога даха, да ли су неки изрази били нестали, па су поново оживјели у говору, када су први пут ушли у језик, те да ли неки од њих већ напуштају језик улице – питања су за неко опширније и систематичније истраживање жаргона младих, те о томе неће бити говора у овом раду.

Знатан дио жаргонске лексике за овај рад сакупљен је у разговорима са информаторима – припадницима омладинске популације,² а један дио сакупљен је преко упитника који је састављен на основу грађе *Двосмјерног рјечника српског жаргона и жар-*

² Велику захвалност дугујем директору и професорима Гимназије са техничким школама у Дервенти на уступљеном времену и простору за рад са њиховим ученицима, те руководству и члановима Културно-умјетничког друштва младих „Босиљак” на стрпљењу и несебичној помоћи приликом попуњавања упитника. Ово истраживање обухватило је говоре тридесетак информатора средњошколског узраста, прецизније, узраста од 17 до 20 година. Једнако су заступљени информатори мушког и женског пола, а заједничко свима њима осим старосне границе јесте и то да су рођени у Дервенти и да су им се родитељи у Дервенту доселили још седамдесетих година прошлог вијека.

џону сродних ријечи и израза Драгослава Андрића, те грађе изложене у монографији Жарџон Ранка Бугарског.

2. Творба ријечи

2.1. Именичка суфиксација³

Гледано са творбеног аспекта, знатан број жаргонизама су именице изведене мање-више продуктивним домаћим или, условно речено, страним суфиксима додатим на одређену домаћу или страну основу, јер именичка суфиксација и јесте један од најважнијих формалних механизма грађења жаргонизама (Bugarski 2006: 43).

Назив *сѝрани суфикс* који се сусреће у литератури о творби ријечи може се прихватити само условно „будући да се у процесу позајмљивања у језик уносе само целе стране речи, а никада форманти. [...] Наиме, страна реч јесте импорт са стране, дакако, историјски гледано, али страни суфикс никада није био импорт са стране већ је формантску улогу добио на домаћем терену укључивањем у домаћи творбени систем” (Ђорић 1999: 230).

Забилежене изведенице имају страну или домаћу основу и различите суфиксе: деминутивни или аугментативни (пејоративни) суфикс – *бўбица*, *џаздѝчина*, *ликуша*, *селячина*, *кафѝћ*, *смјлић*; моционим суфикс – *краљица*; суфикси за особине људи – *сѝљак*, *кўлер*, *лўзер*, *крóнер*, *фрѝјер*, *шмѝкер*, *шѝрѝбер*; суфикси за занимања или вршиоце радње – *билдер*, *рòкер*, *хѝви-мѝјалац*, *хѝй-хѝјер*; суфикси именичких универба: *балѝјѝнке* (‘ципеле које подсећају на обућу за балет’), *вијѝјѝнка* (‘јакна какву су носили амерички војници у Вијетнаму’), *марѝјѝнке* (‘чизме марке *dr Marthens*’), *нарòдњѝк* (‘поклоник или извођач народне музике’), *римљѝнке* (‘сандале које подсећају на обућу старих Римљана’), *сваѝшѝара* (‘свеска у коју се пише по нешто из сваког наставног предмета’), *скејѝерице* (‘патике за вожњу скејтом’), *сѝѝрке* (‘патике марке *all star*’), *ѝѝшѝинкѝ* (‘фризура у стилу Цастина Бибера’) и сл., те девербативних именица: *барѝње*, *ђускѝње*, *исфурѝвање*, *макљѝжа*, *мўвѝње*, *шòѝинѝ*, *шѝрѝбање* и сл. Код неких примјера суфикс служи као средство жаргонизације (*ликуша*, *кафѝћ*, *џаздѝчина*, *селячина*), будући да сам термин *жарџонизација* означава „појаву нове продуктивности старих именичких суфикса, као и појављивање нових суфикса и других творбених

³ Рад почиње анализом именица будући да сакупљени материјал показује да су именице у жаргону Дервенћана најбројније, што је и очекивано ако се погледају нека ранија истраживања жаргона у српском језику. Глагола је, с друге стране, знатно мање. Забиљежено је свега неколико придјева: *ѝсфурѝн*, *комѝрѝн*, *набилдѝн*, *набриѝн*, *навѝјен*, *наложѝен*, *ѝўкнўѝѝ*, *фѝнсѝ*, а осим прилога *морѝјус* и *ѝѝѝјѝлно*, те прилога *ѝксѝра* и *сўјер*, који се понекад употребљавају и као придјеви, нису забиљежени неки други прилози.

форманата” (Бугарски 1997: 301); у многим случајевима именице у цјелини развијају специфичну жаргонску семантику посебно ако су страног поријекла (*фрајер*, *шмекер*, *билдер*, *рдкер* и сл.), а у неким примјерима дошло је до промјене значења већ постојећих ријечи (*бубица*, *краљица*, *сѣља̄к*) У сваком случају, о наведеним групама биће ријечи и у наставку рада.

2.1.1. Суфикси

Сљедећи суфикси, како расположива грађа показује, неки су од најпродуктивнијих суфикса за творбу именица у жаргону младих Дервенте, били они сами средство жаргонизације или не.

Суфикс *-ер*, као што се види из наведених примјера, имају ријечи за именовање припадника групе дефинисане омиљеном музиком или плесом, које су углавном аутентични англицизми: *брѣјк-дѣнсер*, *хѣй-хѣјер*, *рдкер* и сл. Овакви називи извођача или поклоника одређене врсте музике поред тога што су изведенице, углавном су и двотематске ријечи, и то англицизми (Милорадовић 2009: 32). Изведене именице на *-ер* често означавају и носиоца неке особине или радње која се обавља по навици и углавном су страног поријекла из њемачког језика *билдер*, *крóнер*, *фрајер*, *шмекер*, *ширѣбер* и рјеђе из енглеског *кулер*, *лузер*. Овим суфиксом граде се и неки жаргонизми који се не односе на људска бића, нпр. *цѣнер* (о томе в. у: Бугарски 2006: 75–77).

Један од продуктивнијих суфикса у српском језику уопште јесте девербални суфикс *-ње* за извођење девербативних именица, које означавају чисту радњу (Клајн 2003: 171). Као што показује изложена грађа, овај суфикс служи и за творбу неких жаргонизама – глаголских именица, а све се оне углавном употребљавају паралелно са глаголима од којих су изведене: *ђускѣње*<*ђускаѣи*, *исфурѣвање*<*исфурѣаѣи*, *мѣвање*<*мѣваѣи*, *смѣрање*<*смѣраѣи*, *ширѣбање*<*ширѣбаѣи*. Овакве глаголске именице могу бити домаће или стране, а уколико су стране долази до комбинације елемената два језика као што се види у посљедњем примјеру.

Неке жаргонске јединице настају додавањем суфикса *-ка*, нарочито продуктивног у процесу универбизације, који представља, „шире гледано, творбени поступак помоћу којег се вишечлане синтаксичке конструкције трансформишу у једну реч без промене у значењу” (Ђорић 1996: 60). Овај суфикс у процесу универбизације често служи приликом формирања назива за популарну одјећу, обућу, фризуру и сл.: *балѣѣѣанке*, *вијѣѣѣнѣмка*, *мѣрѣѣѣнке*, *рѣмљѣѣнке*, *сѣѣѣрке*, *ѣѣѣрѣѣанка*, *фѣѣѣрмѣѣрке* итд. Слични су и примјери на *-ак*: *кѣѣѣжњѣѣк*, *мињѣѣѣк*.

Деминутивна и моциона функција суфикса *-ица* (Клајн 2003: 115; Милорадовић 2009: 30) може се уочити у примјерима *бубица* и *краљица* који нису изворно жаргонске

цима (-аџи, -оваџи, -ираџи,) адаптирана и постала је општеприхваћена у разговорном стилу: *блáмираџи*, (*ис*)*кеџираџи*, *кулираџи*, *џаџоваџи* и сл. Глаголи страног поријекла углавном имају неутрално значење у изворном језику, као и велики број именица уосталом, а жаргонско значење добили су употребом у нашем језику. Такође, многи од наведених домаћих глагола имају неутрално значење, док су жаргонско значење добили промјеном значења постојећих глагола: *лòжиџи се* (‘заинтересовати се’), *м̀ваџи* (‘заводити’), *му̀џиџи* (‘радити нешто сумњиво’), *џáлиџи се* (‘заинтересовати се за нешто’), *џрòвалиџи се* (‘осрамотити се’), *рàсџуриџи* (‘виртуозно урадити нешто’), *џр̀заџи* (‘узнемирити, изненадити, уплашити’), *џбиџи се* (‘препити’) и сл.

Префикси су забиљежени код сљедећих глагола: *збáриџи*, *изблáмираџи*, *изрáдиџи*, *искеџираџи*, *искулираџи*, *исџáлиџи*, *исфúраџи*, *олáдиџи*, *òлеџиџи се*, *оџкàнџаџи*, *оџџиџи*, *скòцаџи се*, *џòџоваџи се*, *уфúраџи се*. Неки од ових глагола употребљавају се и без префикса, дакле, несвршени глаголи „приликом префиксације прелазе у свршене” (Клајн 2002: 240) без неке посебне семантичке диференцијације: *бáриџи*–*збáриџи*, *блáмираџи*–*изблáмираџи*, *кеџираџи*–*искеџираџи*, *кулираџи*–*искулираџи*, док за глаголе *олáдиџи*, *òлеџиџи се*, *оџкàнџаџи*, *оџџиџи*, *скòцаџи се*, *џòџоваџи се* није забиљежен непрефигирани несвршени глагол.

Код неких глагола, међутим, долази до семантичке диференцијације која зависи од употребе префикса: глагол несвршеног вида *радиџи* младима Дервенте познат је само у значењу које одговара стандарду и уопште се не употребљава у жаргону, а префигирани глагол свршеног вида *изрáдиџи* има значење ‘преварити, издати’; глагол *исџáлиџи* значи ‘отјерати некога, издати, преварити’, а глагол *џáлиџи (се)* значи ‘јачо се заинтересовати за нешто’; глагол *уфúраџи се* има значење ‘умислити да сам нешто боље него што стварно јесам’, глагол *исфúраџи се/некоџ* значи ‘наљутити, избацити из такта’, глагол *фúраџи* без префикса има значење ‘ићи, ходати, пробијати се’, а уз ове глаголе треба поменути и придјев *џсфúрàн* са истим творбеним језгром који, између осталог, значи ‘демоде, онај који није актуелан’.

Поред глагола *џрòвалиџи се* и *смáраџи* изузетно су фреквентне и девербативне именице *џрòвала* (‘срамота, глупост’) и *смòр* (‘неинтересантан саговорник’), док је глаголом *џ̀кнџи* мотивисан трпни придјев *џ̀кнџи* (‘луд’). Девербативна именица *с̀дàр* у значењу ‘састанак’ мотивисана је глаголом *с̀дариџи се* који нема жаргонско значење у овом говору.

Иако је приликом појмовно-терминолошког одређења самог термина *џарџон* речено да ће се у раду анализирати омладински жаргон, ипак је потребно накратко се осврнути и на учестале глаголе *к̀л̀кнџи*, *л̀џковаџи*, *с̀рфáџи*, *џаџоваџи*. Као што се види, ријеч је о адаптираним англицизмима, који у изворном језику представљају

стандардна средства, а у српском језику имају статус компјутерског жаргона, тј. представљају неформалну употребу стручних израза. За већину оваквих примјера српски језик нема адекватне замјене, које би биле општеприхваћене. Овакви глаголи често настају комбинацијом елемената два језика: *tag+оваџи*, *like+оваџи*, *surf+аџи*.

2.3. Неизведене ријечи

Неизведене ријечи такође су прилично заступљене у жаргону младих Дервенте. Оне су углавном у овај слој лексике ушле на један од начина који ће бити поменути у наставку.

Многе неизведене ријечи добиле су жаргонско значење различитим типовима семантичких модификација: *би́сер* (‘лапсус, глупост’), *вѐза* (‘познанство у сврху користи’), *вѝх* (‘одлично, најбоље’), *џајба* (‘стан’), *кòмāд* (‘згодан мушкарац’), *крāљ* (‘мушкарац популаран у друштву’), *ли́к* (‘мушкарац’), *лòва* (‘новац’), *рѝба* (‘згодна жена’), *фасáда* (‘шминка’), *цāр* (‘мушкарац популаран у друштву’).

Неке ријечи преузете су из страних језика уз граматичку адаптацију и понекад уз дјелимичну промјену значења: *блāм*, *ирокéза*, *мусѝра*, *фāзōн*, *фāца*, *фóра*, *фр̀ка*, *цѝљка*, *цѝѝела*. Многе лексеме су као позајмљенице већ одавно присутне у нашем језику, а у жаргон су ушле на основу промјене значења: *авѝдн*, *бòмба*, *екѝпа*, *лèгēнда*, *рāја*, *фазāни*, *цвѝке* (<*цвѝкери*) и сл.

Многе једносложне ријечи, које у српском језику функционишу као просте, преузете су у изворном лику из страног језика, најчешће енглеског,⁵ с обзиром на изразит утицај англоамеричке културе, и те ријечи понекад имају исто значење као у страном језику, а понекад се то значење мање или више модификује:⁶ *бāјк*, *дèјѝ*, *кѝш*, *рòк*, *скèјѝ*, *стѝѝк*, *фāјѝ*, *фèјк*, *цѝдѝ* и сл. Овакве ријечи одскоро су присутне у нашем језику и прилично су фреквентне, како у језику младих, тако и у језику технологије и медија.

Из страних језика, најчешће енглеског, преузети су и слeдeћи забиљежени примјери: *брèјк*, *èксѝра*, *кѝл*, *мèѝāл*, *рòк*, *сѝѝер*, *фèнсѝ*, *цѝду* и сл. Употребљавају се као самосталне јединице са одређеним значењем и у том случају се не разликују од претходне групе примјера осим по броју слогова, али се, такође, употребљавају и као „стране препозитивне компоненте у структури сложене номинативне јединице” (Ћорић 2008: 119–152): *брèјк-дèнсер*, *èксѝра хлāче*, *кѝл фризура*, *мèѝāл бèнд*, *мѝнѝ-сѝкња*, *сѝѝер жѝурка*, *фèнсѝ хāљина*, *цѝду-ѝрòграм* и сл. Наведене препозитивне компоненте почеле су се у српском језику употребљавати у различито вријеме, а други члан оваквих но-

⁵ Захваљујем се колегиници др Дијани Тица на провјери англицизама.

⁶ У приложеном рјечнику наведено је значење ријечи у изворном језику и жаргонско значење у српском језику.

минативних јединица може бити и страна и домаћа ријеч, као што показује расположива грађа. Експанзија префиксоида *мини* у нашем језику почела је 1964/65. године прошлог вијека модним проналаском названим *miniskirt* и тај назив је ускоро преведен на све језике, па и на српски – мини-сукња (Клајн 1978: 196). Компоненте *ексџира* и *суџер* биљежи и Клајић у свом *Рјечнику сџираних ријечи* (Клајић: 1958), а остале компоненте касније су ушле у српски језик и углавном су позајмљене из енглеског језика.

3. Закључак

Познато је да с временом одређена жаргонска лексика застари и нестаје из језика младих и да је жаргон, као и језик у цјелини, промјенљива категорија. Дакле, свака генерација даје свој *доџринос* формирању нових жаргонских израза у зависности од разних фактора, или бар утиче на промјену значења већ постојећих жаргонизама. Понекад, међутим, у говору младих опстају жаргонизми и њихова значења која су својевремено користили и ранији нараштаји и која су сасвим разумљива и старијем учеснику у комуникацији. У говору Дервенћана то су углавном германизми и романизми, мада има и нешто турцизама (Škaljić 1966), чије значење је можда с временом мало измијењено, али то свакако није правило и такве жаргонизме можемо наћи и у Андрићевом *Рјечнику* још из 1976. године: *авџон*, *џлкос*, *бџлдер*, *бџсер*, *бџфлаџи*, *бџмба*, *бџбаџи*, *џџба*, *дрџи*, *џџзле*, *џџскаџи*, *израџиџи*, *исџалиџи*, *исџураџи*, *кџш*, *кџжњџк*, *кџмаџ*, *кџниџаџи*, *лаџиџи*, *лџва*, *лџжиџи се*, *маџзнуџи*, *макџџаџа*, *мџваџи*, *мџџиџи*, *олаџиџи*, *џлџиџи*, *оџкџниџаџи*, *џџалиџи*, *џроџалиџи*, *раџсџуриџи*, *риџба*, *скџџкаџи се*, *смџраџи*, *сџџџр*, *џџџаџи*, *фџџџн*, *фџџра*, *фџџиз*, *фџџка*, *џџенер*, *џџнкаџи*, *џџџаџи* и сл. Новијег датума су многи наведени англицизми који су преузети у изворном лику при чему *анџажман* стваралаца жаргона није велик.

У жаргонској лексици дервентске омладине данас се највише осјећа управо утицај енглеског језика (најчешће у виду преузимања готових модела) пошто енглеским језиком, у мањој или већој мјери, влада већина средњошколаца. Према неким ранијим истраживањима жаргона у српском језику (Bugarški 2006: 179), у периоду од 1999. до 2000. млади су били мање упућени на англицизме у стварању жаргонских израза, а претходних десетак година енглески језик је у великом замаху у свим сферама живота, што се неминовно одражава и на наш језик.

Преузимање готових модела из енглеског језика уз дјелимичну адаптацију најизразитије је код неизведених ријечи (најчешће су у питању именице), а други најзначајнији начин настанка неизведених жаргонизама јесте промјена значења већ постојећих домаћих или страних ријечи у српском језику.

Када су у питању изведене именице, најчешћи начин њиховог настанка је или именичка суфиксација, при којој сам суфикс уноси жаргонско значење, или промјена значења већ постојећих ријечи, или, пак, преузимање стандардних средстава из страних језика који добијају статус жаргона у нашем језику.

Глаголске жаргонске лексеме су или домаћег поријекла с измијењеним значењем у односу на стандардни језик, или су преузете из страних језика додавањем инфинитивног наставка при чему позајмљена ријеч не мора бити глагол.

Многе јединице, било именске, било глаголске у изворном језику имају неутрално значење док су жаргонско значење добиле употребом у српском језику. Ако се узму у обзир нека ранија истраживања жаргонске лексике у српском језику, може се закључити да жаргонизми Дервенте не одступају од жаргонизама у неким другим срединама, те да не показују нарочите специфичности у погледу механизма настанка о којима је највише било ријечи у овом раду. Јасно је, међутим да *разноврсности* жаргона зависи од величине и значаја урбаног насељеног мјеста. Будући да је Дервента мање урбано насеље са петнаестак хиљада становника, не треба да чуди чињеница да је велики број жаргонских ријечи и израза, који су се нашли у упитнику на основу грађе Андрићевог *Рјечника* и на основу монографије проф. Р. Бугарског, информаторима непознат, или су се, у најбољем случају, изјашњавали да су чули за такве изразе, али да их сами не употребљавају.

Треба напоменути и то да се жаргоном чешће служе представници мушког пола, који су увијек расположени за разговор о овој лексици, док представнице женског пола употребљавају неупоредиво мање жаргонизама, а за многе које користе мушкарци, оне чак нису ни чуле. Специфичности говора младих у односу на говор старијих највише се огледају у употреби лексике.

РЈЕЧНИК ЖАРГОНА И ДРУГИХ ИЗРАЗА РАЗГОВОРНОГ ЈЕЗИКА

Пошто је приликом састављања једног рјечника жаргона тешко разграничити шта је прави жаргон, а шта неконвенционална употреба устаљених израза (Bugarski 2006: 26–27), и у наслову овог рјечника назначено је да се ради о рјечнику жаргона, али и разних устаљених израза који су тренутно актуелни у разговорном језику младих Дервенте. Сакупљено је око сто педесет јединица, а значења која су наведена за сваку јединицу јесу значења која су дали сами информатори. Понекад је, ради илустрације, цитиран и шири контекст у којем је одређена ријеч употријебљена уколико се тај контекст учинио интересантним и одговарајућим. У цитираном контексту обиљежени су и неки фонетизми који се јављају у овом говору (најчешће вокалске редукције). Уко-

лико је исту лексему неколико информатора различито одредило, све семантичке реализације (а ријетко их је више од двије) дате су под бројевима који су, такође, назначени у рјечнику. Значења су објашњена и илустрована примјерима из *Речника Матице српске* (РМС) уколико су одређења информатора била непотпуна и ако је дата ријеч употријебљена у контексту који је не одређује прецизно.

Именске ријечи биљежене су у номинативу, док су глаголске ријечи биљежене у инфинитиву. У неком другом глаголском облику забиљежене су само ако је у питању комбиновање елемената двају језика у творби. Наведени су и свршени и несвршени вид неког глагола уколико су оба фреквентна у овом говору.

- авиџн** привлачна дјевојка
- а̀лкос** алкохоличар, пијанац
- аусландер** (њем. Ausländer – странац) 1. радник имигрант; 2. примитивац
- бајк** (енгл. bicycle) бицикл
- балетанке** врста женске обуће
- барње** удварање
- барити** удварати се некоме, придобијати некога, **збарити**
- бѣнцо** аутомобил марке БМВ
- би́лдати** (њем. bilden – образовати, уљудити, уобличити, изобразити) редовно вјежбати у теретани ради добијања мишићне масе
- би́лдер** развијен младић, **набилдѣн**
- би́сер** 1. лапус, глупост; 2. добар израз; 3. особа која прави лапусе, глупости
- би́флати** (њем. büffeln – много учити, бубати) причати механички, говорити брзо, научити нешто напамет па причати од ријечи до ријечи; „Кад прѢфесор испитутѢ, а ја све знам, гѢворим ѢдмѢ из прѢвѢ.”
- блѢм** (франц. blâme – укор, покуда, негодовање) срамота
- блами́рати се, изблами́рати се** (франц. blâme – укор, покуда, негодовање) срамотити се, осрамотити се
- бѢксер** хладно гвоздено оружје са отворима за прсте и шиљцима над отвором (PMS I) „ЎдарѢ се кад те њих ви́шѢ напанѢ.”
- бѢксерице** дио одјеће
- бѢмба** привлачна жена
- брѢјк-дѢнс** врста плеса са акробатским елементима
- брѢјк-дѢнсер** извођач врсте плеса са акробатским елементима
- бѢбати** 1. научити добро, или механички учити; 2. лупати глупости
- бѢбица** мала слушалица за варање на контролном тесту
- вѢза** познанство, пријатељство са утицајним личностима (PMS I) „Па на прѢмер кад упи́суѢш шкѢлу преко вѢзѢ, ако су тѢди рѢдитељи дѢбри са дѢректором, а ти си мѢло лѢшиѢй Ѣченик, Ѣн ће тѢбе преко тѢ вѢзѢ уба́цит у нѢкѢ бѢљѢ шкѢлу.”
- ви́јетна́мка** врста јакне
- врѢх** одлично, најбоље, изванредно; „тѢ е врѢх“
- газѢш"на** особа која има много новаца
- гајба** стан
- гастарбајтер** (њем. Gastarbeiter – радник имигрант), примитивац
- генѢрѢлка** генерално чишћење, „свѢ Ѣд рѢда дѢ рѢда”
- дѢјт** (енгл. date) састанак, **сѢдѢр**
- ђѢскање** **ђѢскање** плесање
- ђѢскати** плесати
- Ѣки́па** друштво, „мѢја Ѣки́па”, ужи круг пријатеља
- Ѣкси́рати** попити наискап, „на Ѣкс”
- Ѣкстра** (лат. extra – особито, посебно) одлично, изванредно
- жѢста** жестоко алкохолно пиће
- изра́дити** одбити некога, прекршити обећање, преварити, подвалити
- ироке́за** (енгл. Iroquois – група сјеверноамеричких Индијанаца која се састојала од пет племена; неки чланови племена носили су посебну фризуру која је по њима добила назив) врста фризура са дужом косом на

средици главе од чепа према потиљку, а веома кратком косом око ушију

испáлити 1. преварити, обманути, издати, 2. „обѣћати нешто, а не испунити“, 3. „па на примѣр кад прѡђѣш крај некого и кáжѣш му ĥào, а он те испáли – не одгѡвѡри.“

исфúрати се изнервирати се, наљутити се
исфúрати некого „кад ти њу поздравиш, а она ѡкрѣне главу“, **исфурáвãње**;

кãфйћ угоститељски објекат, кафана

кѣш (енгл. cash) новац у готовини

кшйрати (енгл. cash) платити готовином,

искешйрати

клийкнути притиснути тастер миша ради задавања наредбе рачунару

кѡжњãк кожна јакна

кѡмãд привлачан мушкарац

кѡмйрãн (грч. кома – тврд сан, дубока дуготрајна несвјестица) пијан, без свјести

комйрати се (грч. кома – тврд сан, дубока дуготрајна несвјестица) пити се

кѡмп (енгл. computer) компјутер

крãль може се тумачити и у позитивном и у негативном смислу: 1. особа мушког пола која је омиљена у друштву, има смисла за хумор; 2. иронично – особа која „се провалује“ често, срамоти се и испада смијешна – „кад се неко добро прѡвãли онда се кáже: Хã крãља!“, често се употребљава у вокативу – крãљу; 3. најјачи у својој врсти, најбољи, највештији у својој струци (РМС III)

крãль"ца особа женског пола омиљена у друштву, „знãчи да си ѡпуштена и да се с нãма мѡжеш шãлит“

крѡнер пијанац, ãлкос

кúл (енгл. cool – миран, присебан, хладан) супер, одлично, кúл фризура

кúлер (енгл. cool – миран, присебан, хладан) хладна, дистанцирана особа

кулийрати, смиривати ситуацију, „прећ преко свѣгã, бйт неутрãлан у некоеј ситуацији, не укључиват се“ **искулийрати**

лãјк(ов)ати (енгл. like) кликнути „like“ (свиђа ми се) на друштвеној мрежи Фејсбук, показати тиме да нам се нешто свиђа; „некад лãјкуйѣм, некад не лãјкуйѣм“

лѣгѣнда „неко ко је пѡпуларан у друштву, ймã свойх бйсѣрã дѡбар чѡвјек“, „за прѡфесоре неке кáжемо лѣгѣнда“

лийк употребљава се у разним ситуацијама и има различита значења: 1. мушкарац, младић; 2. мушкарац неприхваћен у друштву; 3. привлачан мушкарац

лийкуша дјевојка неприхваћена у друштву, упадљива, непримјерена

лѡва новац

лѡжити се 1. нервирати се, реаговати на туђе провокације; 2. јако се интересовати за нешто

лúзер (енгл. loser – онај који губи) „ѡсоба која није у друштву бãш прихваћена“, губитник

макљãжа туча

мãртйнке чизме марке dr Marthens

мѣрцо аутомобил марке мерцедес

мѣтãл врста музике

мйнийћ мини-сукња

мйњãк мини-сукња

мѡртус мртав пијан

мúвãње удварање

мўвати 1. удварати се, заводити, 2. убјеђивати, наговарати, **смўвати** „они су се смўвали”

мўстра (њем. Muster – узорак, примјерак, примјер) мудра и лукава особа

мўтити 1. убјеђивати, наговарати; 2. радити нешто сумњиво „ово двоје нешто мўте”; 3. чинити нешто нејасним, збрканим (РМС III)

набријан човјек пун себе; набријан на нешто – заинтересован за нешто

најке спортска обућа америчке марке „nike”

наложен јако заинтересован за нешто

нардњак извођач турбо-фолк музике

олађити ослабити какав велики занос или страст (РМС IV)

олешити се напити се до бесвијести

откãнтати одбити некога

отпїллити исто као и **откãнтати**

пãллити се 1. нервирати се; 2. постајати захваћен каквим јаким осјећањем (РМС IV),

палити некога убјеђивати, наговарати;

прѡвала, ѡвала изјава која изазива смијех у друштву, ефектан потез

прѡвалити се осрамотити се, „ако се неко прѡваљујѣ, **прѡвалија** га назѡвѣ”

прѡфїл (фр. profil – пренес. скуп основних типичних црта) налог на друштвеним мрежама са подацима о кориснику, сликама корисника и сл.

пўкнўт душевно болестан човјек

раја друштво, **екїпа**

растурити урадити нешто одлично, савршено, спретно, виртуозно, **растўрати**

рїба привлачна жена

рїмљãнке сандале које подсеђају на обућу старих Римљана „позãди на рѡзãње”

рѡк (енгл. rock and roll) врста музике

рѡкер (енгл. rocker) поклоник или извођач рок музике

свãштара „свѣска у кѡјѡј свѣ и свãшта ѡмã, пїше се свãшта, црѣã...”

сѣљãк, сѣљãчина – **ауслãндер, гастарбãјтер** 1. невоспитан човјек, простак (РМС V); 2. особа која се неукусно облачи; 3.

особа чији говор карактерише доста дијалекатских особина; „мãло зãтўцãна ѡсоба” **скѣјт** (енгл. skate – клизãлка) даска са четири точка која се вози на посебним полигонима

скѣјтер"це патике за вожњу скејтом

скѡцкати се спремити се за излазак

смãјлї (енгл. smiley – осмијех) жути округли симбол који подсеђа на људску главу и служи да означи различите емоције у виртуелној комуникацији на друштвеним мрежама или у СМС порукама, мн. **смãјлїћи**

смãрãње досада, досађивање

смãрати досађивати

смѡр неинтересантан саговорник

стãрке/стãрке (енгл. all star) патике марке all star

стїк (енгл. to stick – забости, забити, пробуразити) УСБ, екстерна меморија за рачунар

сўдãр састанак

сўпер одлично

сўрфати (енгл. surf – стајати на дасци и јахати на валовима) „по ѡнтернету нешто трајжит”

тãговати, (енгл. tag – цедуља, знак, етикета) обиљежити своје или туђе име на

фотографији постављеној на друштвеној мрежи, **та̄гујѐм**

тарзѝнка врста фризуре

тџтѝлно (енгл. total – сав, укупан) прилог који се употребљава умјесто сасвим, потпуно

тр̄зати узнемирити, изненадити, уплашити, **тр̄знути**

убити 1. много се потрудити око чега, озбиљно се предати чему (PMC VI); 2. побједити некога у спорту

убити се напити се до бесвијести

у̀логовати се (енгл. log in) употребом лозинке отворити заштићену страницу на интернету „у̀ћ на нѝкѝ сѝт”

уфурати се (њем. Fuhre – возња, превоз) умислити се

фѝзѝн ученик првог разреда средње школе
фѝзѝн (фр. façon – облик, форма, како је нешто начињено) мода, нешто што је актуелно, **у фѝзѝну** у тренду, у моди

фѝџт (енгл. fight) туча, борба

фѝса̀да (фр. façade – 1. предња страна зграде, лице зграде, 2. пренес. вањштина) претјерана шминка на лицу

фѝрмѝрке врста популарних панталона

фѝца (енгл. face – лице) употребљава се у позитивном смислу – популаран мушкарац, или у негативном смислу – **сѝлѝак**

фѝѝк (енгл. fake – лажан, извјештачен) „чџвјек који је тџтѝлни прџмашѝ”

фѝнсѝ (енгл. fancy – украшен) индеклинабилни придјев као препозитивна компонента, служи да одреди именицу, **фѝнсѝ хѝљина**

фѝбра (њем. Vog – важна личност, чџвјек кога истичу, коме се даје предност), важна ствар или особа, добар потез

фѝџка фотографија

фрѝѝер (њем. Freier) 1. привлачан мушкарац, 2. често се употребљава иронично за мушкараца који мисли да је привлачан

фрѝз фризуре

фрѝзѝрѝѝ фризерски салон

фрѝка 1. гужва; 2. незгодна ситуација

хѝвѝ-метѝлац (енгл. heavy metal) поклонници или извођачи **хѝви-метѝл** музике

хѝп-хѝпер (енгл. hip hopper) поклонници или извођачи **хѝп-хоп** музике

хулахѝпке хулахоп чарапе

цѝр популарна особа у друшву, употребљава се исто као израз **краљ**

цѝвѝке (њем. Zwickel) наочаре уопште или само наочаре за сунце

цѝнер (њем. Zhen) десет марака

цѝнкѝти (њем. zinken – доглашавати, дојавити) одати, издати

цѝџати (њем. Zug) пити алкохол

цѝстѝнка врста фризуре (од имена Цѝстин Бибер)

шѝлтѝти пребацити програме на телевизору даљинским управљачем

Шѝвѝца Швајцарска

шлѝѝка (њем. Schlacke – талог, отпаци, нус-продукт у индустрији металургије) посао

шлѝѝкѝти (њем. Schlacke – талог, отпаци, нус-продукт у индустрији металургије) радити

шмѝкер (њем. schmecken – пријати, имати укус) привлачан мушкарац, „мѝмак за кѝѝм се свѝ ѝкрѝћу”

шмѣкати (њем. schmecken – пријати, имати укус) заводити	си на сметње у раду техничких уређаја,
шђп (енгл. shop – продавница) продавница одјеће, обуће или техничке робе	заштекати престати са радом
шђпинг цѣнтар (енгл. shopping center), трговачки центар	штѣла (њем. stellen – намјестити се, стати, заузети став) види вѣза
шђу (енгл. show – представа у циљу забаве) смијех, „бисери кад се корѣстѣ па се направи шђу-прђграм”, „кад нѣко направи нѣку сцѣну, кѣжѣмо шђу”	штрѣбање (њем. streben – настојати, прегнути) учење напамет без разумијевања
штѣкати (њем. stecken – утакнути) радити са сметњама – израз се углавном одно-	штрѣбати (њем. streben – настојати, прегнути) учити без разумијевања,
	штрѣбер (њем. streben – настојати, прегнути) неко ко много учи, али не са разумијевањем

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић, Драгослав (1976). *Двосмјерни рјечник срѣског жаргђна и жаргђону сродних ријечи и израза*. Београд: БИГЗ.
- Бугарски, Ранко (1993). *Језици*. Нови Сад: Матица српска.
- Бугарски, Ранко (1997). Жаргонизација у творби речи. *Научни сасѣанак славистѣа у Вукове дане*. 26/2: 301–308.
- Клајн, Иван (1978). О префиксоидима у српскохрватском језику. *Наш језик*. XXIII/5: 187–198.
- Клајн, Иван (2002). *Творба речи у савременом срѣском језику. I део* – Слагање и префиксација. Београд: Завод за уѣбенике и наставна средства; Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска.
- Клајн, Иван (2003). *Творба речи у савременом срѣском језику. II део* – Суфиксација и конверзија. Београд: Завод за уѣбенике и наставна средства; Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска.
- Милорадовић, Софија (2009). Музички жаргон младих (I). *Гласник еѣногѣрафског инстѣиѣуѣа САНУ*. 27–50.
- Оташевић, Ђорђе (1997). Универбација. *Наш језик*. XXXII/1–2: 52–63.
- РМС: *Речник срѣскохрватскогѣ књижевногѣ језика*, I–III. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1969. IV–VI, Нови Сад: Матица српска, 1971–1976.
- Ђорић, Божо (1996). О суфиксалној универбацији у српском језику. *Срѣски језик*. 1–2: 60–64.
- Ђорић, Божо (1999). Принципи творбене анализе стране лексике. *Срѣски језик*. IV/1–2: 227–241.
- Ђорић, Божо (2008). *Творба именица у срѣском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

*

Bugarški, Ranko (2006). *Žargon*. Lingvistička studija. Drugo, prerađeno i prošireno izdanje. Beograd: XX vek.

Filipović, Rudolf (1990). *Englesko-hrvatski ili srpski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Klaić, Bratoljub (1958). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Zora.

Škaljić, Abdulah (1966). *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Svjetlost.

Slađana Cukut

JARGON LEXEMES IN DERVENTA SPEECH

Summary

This paper presents a formation of some jargon lexemes in high school students' speech in Derventa – first of all, their word formation with observation on productivity and meaning of each suffix, and notes on individual semantic motivation. Material shows that derivative and non-derivative nouns equally occur, verb lexemes in most cases are of foreign origin, adapted by adding infinitive continuation, while adjectives and adverbs are not very common. About one hundred and fifty collected lexemes are attached in the form of a lexicon, and meanings that are specified for each lexeme are given by informants.

К е у w o r d s : jargon vocabulary, high school students' speech, word formation, semantic motivation.

Мр Слађана Цукут, асистент
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет
Република Српска – Босна и Херцеговина
Имејл: sladjana.gostic@unibl.rs